

Kalendárium duben

I když počasí v dubnu nebývá stálé, dává včelstvům mnoho možností k donášení pylu a nektaru, od počátku měsíce neustále něco kvete: peckoviny, jádroviny, javory a ke konci dubna začíná kvést naše nejvýznamnější snůšková plodina řepka. Rozkvet třešně ptačí pak signalizuje nástup včelařského jara.

Jak včely nabídku nektaru a pylu využijí, to závisí kromě příznivého počasí v době květu především na síle včelstva. Stále platí, že za nestálého počasí včely za snůškou příliš daleko nelétají. Ne nadarmo se říká, že duben dělá roje, ale na druhé straně i pohřby u včelstev, která nezvládla výměnu generace dlouhověkých zimních včel, popřípadě byla napadena noseou.

Včelstvo zakládá stále větší plochy plodu, ty dosahují desítek čtverečních decimetrů, u silných včelstev to může být i více než 100 dm². Dostatečné množství plodu je hlavním předpokladem silného včelstva ve snůšce, a tím pádem i uspokojivého výnosu medu. Jedna z hlavních snůšek z řepky začíná koncem měsíce.

Silná včelstva mají na několika místech založenou trubčinu, tak důležitou pro chov matek v chovatelské sezoně. Chovatelé matek podporují zvětšování ploch trubčího plodu vkládáním trubčích souší a stavebních rámků u včelstev s nejlepšími vlastnostmi. U silných včelstev se při snůšce objevuje stavební pud, při otevření úlů jsou okraje plástů oplepeny novým voskem světlé barvy. Voskové šupinky, vylučované voskovými žlázami na zadečku, dělnice zpracovávají a ukládají na potřebná místa při stavbě díla a zaplňují tak i mezery větší než 9–10 mm, tedy větší než včelí mezera.

Pokud včelstva sílí a nemají dostatek prostoru, může se ve druhé polovině měsíce dostavit i rojová nálada, poklesne pracovní aktivita. Mezi vznikem rojové nálady a vyletnutím roje uběhne doba mnoha dnů, takže se včelstvo může vyrojit až v květnu. Zkušený včelař dokáže odhadnout nestandardní stav, tedy i přípravu včelstva k rojení, posouzením aktivity včel na česně.

Podívejme se na aspekty, které rojovou náladu podporují:

- Ve včelstvu je stará matka – tříletá a starší.
- Chovaný materiál má větší sklon k rojení – včelař je zvyklý usazovat roje a tak si „šlechtí“ včelstva na stanovišti na rojivost.
- V úlu je nedostatek prostoru nebo velké množství zavičkováného medu.
- Výjimečnými roji jsou roje hladové a roje opouštějící úl i plod v důsledku silné náklady varroázou.

Pokud ve včelstvu rušíme matečnický, tak to už takzvaně děláme hasiče, likvidujeme následky, na prevenci proti rojové náladě je již pozdě. Řešením prvního výše zmíněného bodu je včasná výměna starých matek v předchozím podletí. Na včelnici běžně měníme přes polovinu matek, dvouleté a nevyhovující.

Dalším úkolem je chov materiálu s malým sklonem k rojení. Tuto vlastnost pečlivě

sledují uznané chovy matek. Je proto dobré nakoupit a vyzkoušet více matek určitého původu. A pokud se osvědčí a jsou lepší než stávající, pak z nich začneme chovat.

Jedním z podstatných důvodů rojení je pak chyba včelaře v tom, že včelstva včas nerozšiřuje, takže se včely tísní v nedostatečně velkém prostoru. Matka nemá kam klást, je málo otevřeného plodu apod. Pokud prostor úlu nestačí, včelstvo se musí rozdělit, takže se v jarních a letních měsících vyrojí. Podobná situace nastává i tehdy, když jsou v úlovém prostoru velké plochy zavičkováného medu (celý nástavek a více). Včely na zavičkováném medu nesedí a tísní se v plodišti se stejným efektem stísněného prostoru. V takovém případě je nutný zásah, např. přidat nástavek se soušemi mezi plodiště a medníkový poloplný až plný nástavek.

Ale kdy vlastně rozšiřovat? Nejlepším ukazatelem je obsazení vysokého podmetu o výšce cca 10 cm. Pokud je podmet prázdný, vidíme spodní loučky rámků, pak je na rozšíření čas. Pokud se včely po skončeném letu začnou v podmetu vyvěšovat a obsazují podmet aspoň z poloviny, je nutné úlový prostor rozšířit.

Ve druhé polovině dubna si musíme uvědomit, že z jednoho plástu plně zavičkováného plodu se vylihnou včely k obsednutí tří plástů. Jedna včela obsedne tři buňky. Nástavkové úly mají tu výhodu, že dolní nástavek, i když je obsazen jen zčásti, neochlazuje úlový prostor a vytváří dobrý polštář – rezervu pro růst včelstva a případnou snůšku.

Kvetoucí jabloně

Kvetoucí třešň

Stavební pud je nutné využít co nejdříve, pokud se projeví, tak i v dubnu. Toto období spadá do druhé poloviny dubna, u silných včelstev v raných oblastech za příznivých snůškových podmínek i dříve. Dále popíši jen základy přidávání mezistěn u tradičního způsobu vedení včelstev.

Jakmile se objeví stavební pud, což často bývá ještě za nestálého aprílového počasí, přidáme jednu mezistěnu k plodovému tělesu. Pokud jsou podmínky příznivé, včely mezistěnu postaví a matka ji zaklade. Pamatujeme si, že mezistěna je postavena, až je zakladena. Panenský plást je plást s omezeným využitím. Pokud je mezistěna zakladena, přesuneme ji do plodového tělesa a na její místo umístíme další mezistěnu. Pokud se počasí zhorší, vloženou mezistěnu včely opustí, plodové těleso zůstane kompaktní. Pokud bychom mezistěnu vložili do plodového tělesa a zhoršily se podmínky pro stavbu, včely mezistěnu opustí a došlo by k rozdělení plodového tělesa a tím i k podtržení tak potřebného rozvoje. Do plodového tělesa můžeme mezistěnu vložit, až jsou včelstva v dostatečné síle a máme jistotu, že ji postaví „přes noc“. Nikdy nepřidávejte dvě a více mezistěn vedle sebe, výjimkou může být přidávání nástavků s převahou mezistěn. Přidávání mezistěn, rozšiřování úlového prostoru apod. u nástavkových systémů je dáno vlastní metodikou ošetřování. Ve stručnosti se s nimi můžete seznámit v mé publikaci *Začínáme včelařit 2018*.

Na přelomu dubna a května začíná období tvorby oddělků. Správný oddělek musí zesílit do podletí a umožnit včelaři

zazimovat ho v síle včelstva. Základní pravidlo říká, že čím dříve oddělek vytvoříme, tím méně včelího materiálu potřebujeme. K vytvoření oddělků v období od konce dubna až do poloviny května stačí jeden plást zavičkováného plodu dobře odsednutý včelami, do konce června pak dva plásty zavičkováného plodu a později jsou to tři plásty. Pokud děláme oddělek na stanovišti, přimeteme do něho včely z otevřeného plodu, starší včely se vrátí do původního úlu. Oddělky proto s výhodou děláme na jiném stanovišti.

Úl nebo plemenáč by měl být minimálně na šest plástů, především plemenáč pak musí vykazovat dobrou izolaci úlových stěn a měli bychom mít k dispozici i tepelně izolující (Blinovu) přepážku. Plodové plásty můžeme odebírat ze včelstev s rojovou náladou. Pokud odebereme polovinu plodových plástů, můžeme tím vyřešit i silnou rojovou náladu včelstva.

Do plemenáče si připravíme dva krycí plásty, nejlépe s pylem a zásobami, a přidáme souš k zakladení, v tomto případě může být i panenská. Ve včelstvu najdeme plást se zavičkováným plodem, plod by se měl začít líhnout, a umístíme ho mezi plásty. Je výhodné přiklepnout včely z dobře obsednutého plástu, zvláště pokud oddělek děláme na stanovišti odběru plodových plástů. Pokud ji máme, přidáme kladoucí matku. U oddělků tvořených v dubnu a květnu můžeme přidat i zralý matečník, ze kterého se druhý den vylíhne matka. Přijetí matky kontrolujeme za týden. Zda se přidaný matečník vylíhne, opatrně zkontrolujeme za dva dny a kladení matky pak za 14 dnů

od vložení zavičkováného matečníku. Oddělky nesmí trpět nouzí a pokud sílí, přidáváme mezistěnu na okraj plodového tělesa.

Ke konci dubna (ale spíše počátkem května) už může nastoupit silná snůška z řepky. Pokud jsou včelstva v síle, nastane řepkové počasí (vláha, teploty kolem 20–25 °C) a ve vzdálenosti do 500 m od stanoviště včelstev je v květu pěkný porost řepky, můžeme očekávat denní přínosy nad 5 kg. Za několik takových dnů je zpravidla úlový prostor plný a je nutné ho rozšiřovat. Není totiž dobré odebírat medné plásty ještě za květu a trvajících snůšek, protože med ještě není dostatečně zralý. Rozšiřujeme nástavky se soušemi či se soušemi a mezistěnami. Rozšiřování nástavkových úlů je dáno příslušnou metodikou.

Zkušenost mnoha včelařů praví, že co včely nepostaví při řepce, to později dohánějí jen obtížně. Píšu o tomto problému s předstihem, protože je na to dobré myslet i rok dopředu. Včelstva totiž dokážou naplnit nástavky se soušemi velice rychle. Pokud se tedy tyto snůšky z řepky na našem stanovišti opakují pravidelně, je dobré si včas vytvořit dostatečnou zásobu kvalitních souší, přičemž včelaři využívající chlazené sklady na souše mají v tomto směru obrovskou výhodu. Kdo spoléhá na to, že včelstva si medné nástavky postaví při rané snůšce z řepky, ten se dočká postavení plástů a snůška skončí. Výnos medu je pak výrazně nižší.

Přeji všem včelařům mnoho radostí při vedení včelstev v dubnu a počátkem května.

Dr. Ing. František Kamler

Kvetoucí porost řepky